

Autor si vybral jednu z klíčových událostí dějin SRN: policejní přepad centrály hamburského denníku Dr Spiegel policií na popud spolkového ministra obrany, resp. spolkové prokuratury v noci z 26. na 27. října 1962. Autor si klade za úkol popsat, „co byla „Aféra Spiegel“ a jaká je její role v německých dějinách.“ (s.8) Svě téma blíže charakterisoval čtyřmi otázkami, týkajícími se:

- 1) motivace jednání F.J. Strausse,
- 2) otázky, zde je Aféru Spiegel možno interpretovat jako jeden z prvních projevů „mimoparlamentární opozice“ APO
- 3) otázky, jak velký vliv měla média na politické představitele během aféry
- 4) zda je aféra výchozím bodem přechodu k velké koalici roku 1966

Autor provedl charakteristiku (bohužel nikoliv skutečnou kritiku) rešeršované literatury a poté - navzdory vytýčeným tématickým okruhům - podal ve třech kapitolách v principu chronologický popis událostí. Po závěru, který vyjadřuje spíše autorovo politické přesvědčení než výsledky kritické analýzy zpracované literatury a pramenů, následuje resumé a soupis pramenů a literatury.

V čem vidím problém práce: Autor si jako vůdčí literaturu vybral práce Straussových a Adenauerových apologetů, zatímco literaturu z druhé poloviny politického spektra (tím nemyslím jen levicovou - např. H.A.Winklera, ale i obecně liberální - např. N. Freye) v podstatě zcela vynechal. Celou epizodu pak vyňal z kontextu dlouhodobého boje německých médií (a obecněji politické veřejnosti) s kancléřem Adenauerem o svobodu slova a názoru. Jde přitom o jednu z klíčových linií celé Adenauerovy epochy. Již Spojenci při spolupůsobení na formulování německých zákonů zajišťovali, aby ústřední vláda neměla monopol rozhlasu (televize), monopol ovlivňování tisku atd. a předali svrchovanost v těchto fatálně důležitých oblastech zemím. Přesto K. Adenauer opakovaně zkoušel prorazit - a opakovaně troskotal, právě krátce před Aférou Spiegelu s pokusem založit státní televizi. Tvrdé spory v této oblasti měl v této době i s vydavatelem Zeitu a Sternu Gerdem Buceriem, ostatně poslancem za CDU. V těchto sporech stál z principu proti FDP, bez níž však neutvořil vládu, ale právě i proti části vlastní CDU, což Dimitrov ani nezmiňuje. Zázemí sporu tak bylo podstatně jiné, než líčí M. Dimitrov a při diskusích v Bundestagu let 1962-65 se to také opakovaně objevovalo. Karibská krize byla spíše vhodnou zástěrkou pro ostré vnitroněmecké střety let 1959-63 než jejich důvodem nebo iniciační okolností.

Autor si vůbec nepoložil klíčovou otázku k aféře, totiž: „cui prodest?“ Jen kvůli pomstě na nějakém týdeníku takový muž moci jako byl FJS neriskuje svůj sen stát se spolkovým kancléřem. Dimitrov se také nezeptal po Augsteinově politickém zázemí v této době (opět FDP). A při líčení a posuzování událostí vychází jen ze Straussova nebo Adenauerova pojmání příběhu, a to dokonce i poté, co sám vyložil, že obvinění z vlastizrady a vyzrazení vojenských tajemství byla absurdní. Ostatně všichni zatčení byli propuštěni nebo dokonce soudně osvobozeni – včetně obou vysokých důstojníků armády a BND (Wicht a Martin, o nichž se autor zmiňuje jen letmo, pakli vůbec). Otázku po mezích legality Straussova konání si vůbec neklade. Autor má jistě právo na individuální politické sympatie – a Strauss byl jistě markantní postava německé politické scény – má ale také povinnost kritické analýzy pramenů, literatury i událostí.

Otázku po hodnocení demonstrací proti Straussovi jako prvních projevů APO pokládám za nerelevantní, protože APO byla reakcí na skutečnost velké koalice, tedy vymizení účinné parlamentní oposice. Obdobně náznaky, že Adenauer již v této chvíli uvažoval o „velké koalici“ pokládám za podlehnutí zpětným konstruktům paměti starého kancléře. Nic podobného literatura nezmiňuje a ostatně k aféře došlo vlastně jen historicky nedlouho po překvapivém Wehnerově projevu v Bundestagu, který vůbec otevřel dveře ke konstruktivní politice SPD. Autorovy úvahy o vlivu médií na politiku jsou pak do té míry vágní, že si pod tím lze představit cokoliv.

To, co mi ale na práci skutečně vadí nejvíce, je neschopnost bazální kritiky: autor je např. fascinován „nalezením přísně tajného dopisu Strausse Adenauerovi“ z roku 1962. Je-li ale nalezen takový dopis u odesílatele, je třeba se ptát, byl-li opravdu také odeslán, nebyl-li pisatelem fabrikován ex post, do jaké míry jde o dokument vypjatě subjektivní a jaká je jeho skutečná vypovídací hodnota. Nic z toho autor neučinil. Jen vytáhl po vzoru bulvárního tisku eso z rukávu. Zapomněl ovšem, že píše práci, osvědčující jeho odbornou kvalifikaci a ne populární článek.

Doporučuji tedy, aby svoji práci přepracoval ve smyslu kritického respektování základních principů historikovy práce.

Praha 14. 6. 2006

Prof. Dr. Jiří Pešek